

עטרת ראשנו

פרשת עקב

י"ז אב תשפ"ג
שנה י"ד גליון תרע"א

קול קאמרנא 0747962080

עלון שבועי שע"י מוסדות קאמרנא בארה"ק • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • עיה"ק ירושלים ת"ז

עטרת ראשנו דברי תורה מב"ק אדמו"ר שליט"א

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמָעוּן אֶת הַמְשַׁפְּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרָתֶם וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר הוֹי"ה אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם. וְאַהֲבָה וּבְרָכָה וְהִרְבֵּה וְכו' עַל הָאֲדָמָה וְגו' (ז יב-יג)

התאספנו היום לרגל יומא דהילולא קדישא של אא"ז הרה"ק רבי אלכסנדר סענדר מאקאמרנא ז"ע, שהיה מייסד השושילתא קדישא, ואין לשער את גודל קדושתו ופרישתו, והיה גדול בתורת הנגלה והנסתר, ושימש ברבנות בכמה ערים עד שלכסוף נתמנה לרב בעיר קאמרנא, וגדלותו בתורת הנגלה רואים מספרו זכרון דברים שמביא שם כמה תשובות שכתב בהלכה, וכן בדרושים נראית גדלותו בתורת הקבלה בדרך מרן האר"י הקדוש, ובדרכו של כל המשפחה ובראשם היה אחיו הרה"ק רבי צבי הירש מוידיתשוב ז"ע, וכל אחיו הקדושים הלכו בדרך הזה לשלב תורת הנגלה והנסתר. והיה מגדולי התלמידים של הרה"ק הרבי מלובלין ז"ע, ואח"כ היה תלמידו של אחיו הגדול מהרצ"ה מוידיתשוב ז"ע.

דבוקותו בתורה עד ששכח לאכול

בנו אא"ז הרה"ק מהר"א מאקאמרנא ז"ע מספר בהקדמה לספרו של מר אבין זכרון דברים, שהרה"ק רבי יהודה צבי מראולא ז"ע בנו של הרה"ק רבי משה מסאמבור ז"ע מגדולי תלמידיו של בעל ההילולא, סיפר לו שהיה רבינו נמנע מלאכול בכל ימות השבוע עד ליום חמישי, ושאל אותו למה הוא מונע עצמו מלאכול, והשיב לו, בני חביבי, תאמין לי, שמרוב תשוקת התורה איננו מרגיש כלל וכלל, בודאי אלו היה לי שום הרגש חסרון אוכל ורעבון, לא הייתי עטוף ברעב, שהוא גורם ביטול תורה וחלישות.

הנה ידוע אצל חסידים שאין האדם צריך להתענות, אלא שאינו מחויב לאכול, כי צריכים להיות כל כך דבוקים בתורה עד שישכחו מלאכול. וזה היה המעלה והגדלות של כל תלמידיו מרן הבעש"ט ז"ע להיות בדבקות או בתורה או בתפילה ולייחד יחודים, ובכל דבר גשמי שעוסקים צריכים להפכו לרוחניות, לכון תמיד לשם שמים, כדאינתא בזה"ק (משפטים קד): איזהו חסיד המתחסד עם קונו. והיינו שימיון לגמרי לשם שמים, ולא לחשוב על עצמו כלום. ולכן לא הרגיש זקני בעל ההילולא כלל שהוא רעב ולא אכל, כי לא היה לו זמן לאכול שהיה דבוק בחי עולמו.

עוד מביא בנו אא"ז שם, כשראה רבינו שלא היה לו מה להאכיל את בני ביתו, אמר להם שכל ימי חי האדם בעולם הזה הם רק שבעים שנה, ואמר להם בזה"ל: קינדערליך, עם איז נישט איבער זיבעציג יאר, וא"כ לא צריך לעשות מזה עסק גדול, רק למלאות את עצמו בתורה ומצוות.

כשמזכירים דבריו של הצדיק נחשב כאילו הוא על ציונו

וכבר דיברנו כמ"פ מה דאינתא בספה"ק מאור עינים (ישמח לב מס' שבת ד"ה אמר ריש לקיש) שבלמוד מדברי תורתו של בעל ההילולא הוא כמו שהוא על הציון של הצדיק ויש בו הבחינה של התדבקות ברוחו של הצדיק, ועל כן נזכר קצת מדברי תורתו.

כשמגלגלין ריון דאורייתא הדינין בטליון

וז"ל רבינו בתחילת ספרו הקדוש זכרון דברים, שמעתי אחד קדוש מדבר, הוא הרב הגדול מו"ה שמעון אשכנזי מדאברמיל [שהיה אחד מתלמידיו הרבי מלובלין], שפירש על מה שנאמר בפייט 'לגולה עמוקות בדיון', היינו כשהקב"ה רואה ח"ו שדינים מתגברים על ישראל, מתחיל לגלות ריון דאורייתא והדינין בטליון [כי התורה מנא ומפלא (סוטה כא)]. ואמר אחי הרב הקדוש מוה"ר צבי מוידיתשוב, לגולן בבשן למנשי' (שם ד מג), כלומר אם רואה הקב"ה שהשטן מתחיל לנשות, כלומר להשכיח וזותן של ישראל, ויהיה פירוש למנשי כמו 'נשני אלהים את כל עמל' (בראשית מא טא) אשר שם זה נגזר משם, אזי הקב"ה ברוב רחמיו מגלה נון שיערי ב'נה, דהוא ר"ת בש"ן שמרמז על תורת הנסתר ואזי הדינים נמתקים.

גם ע"י שמחדש בתורת הנגלה נמתקים הדינים

והנה הבנתי מדברי קדשו של אחי הנ"ל, שדוקא ע"י פנימיות התורה נמתקים הדינים, ואנכי לא כן עמדו רק כשיתחדש איהו דבר בגמ' ופוסקים ג"כ הדינים נמתקין, והיינו מטעמו דידוע (וזה"ק ה"א מה ע"א ועוד) דאורייתא מגבורה עלאה קא נפק, והיינו מכינה, ושם דינים נמתקים בשרשם, והנה כשארם מחדש איהו דבר הוא בחינת כינה, שהבין עכשיו דבר שלא היה מבין מוקדם [וכמו שידוע משי"ח התולדות יעקב יוסף (וארא ד"ה ובה תבין) בשם מרן הבעש"ט הקדוש, כלומר דבר עמוק ואינו מבין, הוא מלכות, וכשתנו דעת להבין, יורד לעומק, או קושר וחיבר מלכות בכינה והפח"ח], ונמתקים ע"י הדינים מישראל, ועוד הקב"ה חדי בפלפולא, ובשעת חדוה אין דין לישראל, כן נראה לי ככוונת אותו הצדיק נ"ע.

להכרית המשטינים ומקטריגים והקליפות א"א בלתי ריון דאורייתא

ואני השפל יצחק בנו, בעצמי שמעתי מפי מורי דודי הקדוש, כי בודאי המתקת הדינים קדושים הוא בכל דברי תורה בפשט להמית עצמו לעיין היטב בדיוק אפילו בלא חידוש וכן בכל הדברים, אבל להכרית המשטינים ומקטריגים והקליפות א"א בלתי ריון דאורייתא הנקראין מחצדי חקלא, והבן מאוד עמוקות עבודה התמימה ע"כ.

משה רבינו לפני שהוכיח את ישראל התחיל לבאר את התורה ליה משה רבינו ע"ה, כשרצה להתחיל להוכיח את ישראל, היה מתירא שמא יעורר איהו דין על ישראל, בהזכיר מה שעשו כל הארבעים שנה כמה פעמים הפך רצונו, ולזה התחיל לבאר להם התורה, כלומר וחדש דבר שלא שמעו עדיין, וע"ה ז"ל יומתקו הדינים וכו' עיי"ש. ועכ"פ רואים מכאן

שעל ידי לימוד התורה אפילו שלא מחדש בה, הוא ממתק את כל הדינים, וכל שכן על ידי לימוד בפנימיות התורה.

ע"י לימוד וחידושי התורה נמתקים הדינים

והנראה לפרש המקראי קודש, שהכתוב מדבר בענין המתקת הדינים ע"י עסק וחידושי התורה, וזהו אומרו וְהָיָה הוּא לְשׁוֹן שְׂמֵחָה כְּמֵאמָרָם ז"ל (ב"ח מב ג ועוד), עֵקֶב בְּנֵי ב"פ שֵׁם אֱלֹהִים בְּחֵינֵי דֵינִים, כסוד עקבתא דמשיחא (סוטה מט): שהדינים מתגברים, היינו כשרצה למתק הדינים בעולם, ולקרר הגאולה השלימה, ועי"ז יהיה שמחה בכל העולמות, הוא ע"י תְּשַׁמְעוּן אֶת הַמְשַׁפְּטִים הָאֵלֶּה זה לימוד וחידושי התורה התלוי בשמיעת והבנת התורה, וְשִׁמְרָתֶם כנגד לא תעשה, כאומרם ז"ל (עירובין צו.) השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה, וזהו וְשִׁמְרָתֶם שתשמרו עצמכם מלאוין. וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם כנגד מצוות עשה שתקיימו. עי"ז תוכל להמתק הדינים של בחינת עקב.

ועי"ז תהיה דבוק בהשי"ת ותמשיך חסדים בעולם וזכות אבות יאן עליך

ואמר הכתוב שלא רק שיהיה ע"י לימוד וקיום התורה המתקת הדינים, אלא גם וְשָׁמַר הוֹי"ה אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית בחינת דבקות בהשם יתברך, כי אורייתא וקוב"ה וישראל חד (זה"ק ח"ג עב). וְאֶת הַחֶסֶד שתמשיך חסדים בעולם, בבחינת 'ותורת חסד על לשוננו' (משלי לא כו), אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם שתגן עליך זכות אבות.

ועי"ז תגרום ליחוד קודשא בריך הוא ושכינתא

ואח"כ מפרט הכתוב שבזכות זה יחול עליך עשר ברכות, וְאַהֲבָה, וּבְרָכָה, וְהִרְבֵּה, וּבְרָכָה פְּרִי בְטָנְךָ, וְפְרִי אֲדָמָתְךָ, דְּגָנְךָ, וְתִירְשָׁךָ, וְיִצְהָרְךָ, שְׁנֵי אֱלֹפִיךָ, וְעִשְׂתִּירֵת צִאֲנֶךָ, היינו שע"ז יהיה מתוקן כל העשר ספרות של ז"א, וגם בחינת על הָאֲדָמָה שהוא המלכות, היינו שע"י לימוד וקיום התורה יתדבק בו יתברך שמו ויגרום בלימודו יחוד קודשא בריך הוא ושכינתא אכיה"ר.

יעקר המתקת הדינים הוא ע"י מסירות נפש לתורה

ויעזור השי"ת שנוכה למסור את נפשינו על לימוד התורה, ועל ידי זה נוכל להמתק את כל הדינים בשרשם, וכמאמר חז"ל (ברכות סג): על לשון הכתוב 'אדם כי ימות באוהל' שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, והיינו שע"י מסירות נפש ללימוד התורה נמתקים הדינים, ובפרט כעת שארע כאן בארץ ישראל כמה מקרים קשים ל"ע, בוודאי שע"י לימוד התורה יומתקו כל הדינים.

ויעזור השי"ת שיהיה המתקת הדינים, וכל אחד יזושע בבני חיי ומוזני ובכל הענינים בין מה שמבין מה שצריך ובין מה שלא מבין מה שצריך לו, ושיעורר רחמים עליו, כי יומא דהילולא של הצדיק הוא אחד מהימים שהוא עת רצון כדאינתא מהרמ"ע מפאנו (בספרו כנפי יונה ח"ב סימן ק"ח), ונוכה כמורה לביאת גואל צדק בבי"א.

שלחן המהור לרגל יומא דהילולא דרביה"ק רבי אלכסנדר סענדר מאקאמרנא זיע"א – כ"א אב תשפ"ג

עטרת פז

אמרות טהורות מרבתינו ז"ע

ועתה ישראל מה הוי"ה אליהיך שאל מעמך כי אם ליהוה
את הוי"ה אליהיך (י"ב)

זהו שאמר אבי מורי הגאון הקדוש מוה"ר רבי אלכסנדר בן הינדא, שעה אחת קודם פטירתו בסעודה שלישית, שנפטר בשנת ר"ב שלום [תקע"ח] במוצאי שבת יום אחד ועשרים באב, על פסוק 'מה ה' אלהיך' הכל שואל ומבקש מעמך שתהא כמותו, מה הוא רחום אף אתה וכיוצא בו בכל מדות כמבואר בספר תומר דבורה מהרמ"ק. 'כי אם ליראה' לא שייך לשואל ממך כי אצלו יתברך לא שייך יראה, כי שם העדר המציאות והבן היטב.

'היכל הברכה' במדבר צ. מרבינו יצחק אייזיק מקאמראט

את הוי"ה אליהיך תיך אתו תעבד ובו תדבק (י"ב)

דרשו חז"ל (כתובות קיא): 'ובו תדבק' כלומר להדבק בתלמידי חכמים, לעשות עמהם פרקמטיא ולהשיא בתו לת"ח. והרמב"ם (מ"ע ט) מנאה במנין תר"ג, וכן כל מוני

ולזה קבע הקב"ה שחפץ חסד הוא (מיכה ז, י); למצוה ממנין המצות לאהוב ולהדבק בתלמידי חכמים, בכדי שיהיה נפשותינו בטוח לחזור למקור אשר הוצבה משם, כי הם במסירות נפשם כבוד נפילת אפים, וכן בכל מצוה שעדיק עושה, כוונתו גם כן לצוות [לחבר] כל המודריגות התחתונות, נשמות הנפולים לאל אחד.

וזהו פירוש המשנה (סנהדרין פ"י מ"א) 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא' כלומר אפילו אותם שהיו מעשיהם מתועבים 'שנאמר (ישעיה ס"א) ועמך כולם צדיקים' כלומר כל הצדיקים שבהם, 'לעולם' כוונתם, הן במסירות נפש בנפילות אפים, והן בשאר המצוות, 'ירשו ארץ' וזהו פירוש 'ירשו' כמו שביאר התנא דבעל סדר עולם (בבב"ב פ"ג) 'שירוש' הוא נאמר על 'קדושה'. היינו שמכוונים הצדיקים לקדש 'ארץ' אותן שהלכו בכוחשכי הומו, וגבר עליהם הארציות.

ומביא התנא סיום מקרא, למי אני אומר כן שלכם יהיה נכון ובוטוח על חלק העולם הבא, 'נצר מטע' כלומר הצדיקים אשר שבילים נתגלו כל 'מעשה יד' בריאת כל העולמות, 'להתפאר' חשובים אצלם ומתפארים במעשיהם, המה בכלל שבודאי יש להם חלק לעולם הבא.

'וכון דברים' מאמר כל ישראל מרבינו אלכסנדר סענדר

מקאמראט

המצות מנאו זה למצוה ממנין המצות. והנה באמת דבר אלהינו יקום לעולם (ישעיה מ"ה) ואין לבקש טעם ליום מצוה, אבל עכ"ז רשות נתונה כפי בינת האדם.

דהנה התורה יחדה לנו המצוה זו, לבטחון נפשותינו לאור באור החיים (איוב לג ל), דהנה מקובלים אנתו מפי רבותינו הקדושים חכמי אמת לאמתו, שמחויבים אנתו ב' פעמים למסור נפשותינו על אהבת השם. פעם אחת, בקריאת שמע לצורך תוספת קדושה כמלאכי מעלה. ופעם ב', בנפילת אפים שאנחנו מפילים עצמנו לאתר דמותא ממש (וה"ק ח"ג קכ"א), בכדי להעלות משם נשמות הנדחים, ולפעמים צדיקים לגודל אהבת השם מפילים עצמם עד מקום אבדן, להעלות בכח מסירות נפשם נשמות האבודים, הגם שמומש לסכנה יחשב, כמבואר הכל מפה קדוש של רבינו האר"י (פ"ע"ה שער נפילת אפים פ"ד), מכל מקום לאהבת השם כסוד 'תביאמו ותמטעו' (שמות טו ז) עושים הכל.

וממורי הקדוש [הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין] נשמתו עדין, שמעתי פירוש על הפסוק 'אתם הדבקים בהוי"ה אלהיכם' (דברים ד"ד) כלומר אותן הדבקים בת"ח, 'חיים כולכם היום' יכולים הת"ח להעלותם, אבל אותן המתלוצצים מת"ח, והת"ח נבזה בעיניו, וגדולה השנאה ששונאים אותנו (פסחים מט:), בודאי אין בכח של ת"ח להעלותם במסירות נפשם.

עטרת חכמים

עיונים וביאורים מרבתינו ז"ע

ונקרת את הוי"ה אליהיך כי הוא נתן לך פה לעשות היל
למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבותיך פיהם הנה (ח"ח).

ואגב נבוא לבאר מאמר הגמרא (כ"ב י). שאל טורונסרופוס הרשע את רבי עקיבא, אם אלהיכם אוהב עניים הוא, מפני מה אינו מפרנסם. אמר לו כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנום. ופי' רש"י שהצדקה מצלת מגיהנום. אמר ליה אדרבא זו המחייבן לגיהנום, אמשול לך משל, למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורים. וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו. הלך אדם אחד והאכילו והשקהו. כששמע המלך לא כועס עליו. ואתם קרויים עבדים שנאמר 'כי לי בני ישראל עבדים' (ויקרא כ"ג). אמר לו רבי עקיבא, אמשול לך משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שכעס על בנו, וחבשו בבית האסורים, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא דורון משגר לו, ואנחנו קרויים בניים, דכתיב 'בנים אתם לה' אלהיכם' (דברים י"א). אמר לו אתם קרויים בניים, ובזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום אתם קרויים עבדים. ועכשיו אין אתם עושים רצונו של מקום. אמר לו הרי הוא אומר 'הלא פרום לחמך, ועניים מרודים תביא ביתך' (ישעיה נ"ז).

והנה נדקדק בדברי רבי עקיבא, למה לו השיב לו כפשוטו, אנו נתנן צדקה כאשר ציונו השי"ת בתורתו הקדושה 'פתוח תפתח' (דברים ט"א) ואין זה שייך אם השם אוהב את העניים או שונאם, מ"מ אנו מחויבים לעשות רצון מלכינו אלהינו. ב' למה היה לו להוכיח מקרא ד'הלא פרום

עקיבא היה על זה האופן, דהיינו מצות צדקה הוא אחד מעשר ליתן לעני, ובודאי כל המוסף מוסיפין לו, ועל אותה הוספה שאל אם אלהיכם אוהב עניים למה אינו זון ומפרנס, והיינו שאנחנו העשירים אשר בתנו מלאים כל טוב, צדיקים אנחנו ומצאנו חן בעיני אלהים והשפיע לנו מטובו, אבל העניים המה רשעים משונאי השם, וא"כ אין להוסיף כלל על אחד מעשר ליתן להם, כי האל שונאם. והשיב לו רבי עקיבא אין מזה ראייה, דבאמת יכול להיות דהעניים המה צדיקים גמורים, ואנחנו העשירים רשעים, והקב"ה ברוב רחמיו אשר חפץ ש'לא ירח ממנו נדח' (שמואל ב' ד' ד') נתן לנו ממון הרבה כדי שניתן לעניים נוסף על אחד מעשר, כדי להנצל מדינה של גיהנום.

ובודאי השי"ת אוהב את העניים, כי המה מעושי רצונו, והיה ראוי שיוון ויפרנס בעצמו, אך מצד מעשים הרעים שיש לעשירים שננצל מדינה של גיהנום, נתן לנו ממון הרבה, שנוון ונפרנס את העניים, וא"כ אין מוסקי התורה ראה על קושיית טורונסרופוס, דשם לא נאמר בתורה הוכחה כי אם בזמן שאין עושין רצונו ית"ש אז 'לא יחדל אביון מקרב הארץ', אבל אין הוכחה אם העניים אין עושין רצונו של מקום א"כ אסור לנו להוסיף על מה שצוה השי"ת ליתן אחד מעשר. או העשירים אין עושין רצונו של מקום, ולמה 'לא יחדל אביון' כדי שננצל אנתו מדינה של גיהנום. עד שהביא לו מקרא דישעיה הנביא 'הלא פרום לרעב לחמך' היינו אותו חלק שנשאר ל'לחמך', אחר שהפרשת כרצון האל, שהוא אחד מעשר לעניים. 'ועניים מרודים תביא בית' דהיינו להיכן הולכין עניים וגוים ארנוניות ל'בית' עשירים. א"כ ע"כ העשירים הם שאין עושין רצונו של מקום, וצוה השי"ת להוסיף, דהיינו מ'לחמך' ליתן עוד לעניים כדי שננצל אנתו מדינה של גיהנום.

'וכון דברים' מאמר לפ' קדושים מרבינו אלכסנדר סענדר

מקאמראט

לחמך לרעב' דמחויבים אנתו ליתן צדקה אף כשאנחנו בבחינת עבדים למקום, היה לו להוכיח דבר זה מקראי התורה, אשר בפרשה אחת כתיב 'אפס כי לא יהיה בך אביון' (שם ט), ובפרשה ב' כתיב 'כי לא יחדל אביון מקרב הארץ' (שם יא) ומוכרחין אנחנו לומר כמו שפירש"י שם, כאן בזמן שעושין רצונו של מקום, ונקראים בבחינת בניים. וכאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום, ונקראים בבחינת עבדים. ועם כל זה צוה השם הנכבד והנורא לפרנס את העניים, ולמה המציא לו פסוק מדברי קבלה.

אבל כפי הנראה עם מה שכבר ביארנו במאמר על שבת תשובה, על מאמרם (כתובות סח). כל המעלים עינו מן הצדקה כאילו עובד עבודה זרה. דבאמת כל מי שיש לו אמונה ודביקות באמונת אומן אחד, יודע שהוא 'נותן לך כח לעשות חיל' (דברים ח"ה) ומתרגמנין דיהיב ליה עצה למקניה נכסין, דהיינו שכל הסיבות והתנועות והפעולות נמשכות מאתו יתברך שמו. 'מרומם אף משפיל' (שמואל א' ב' ז) הכול כאשר גורה חכמתו ית"ש. וכל המאמין בזה יודע בודאי שכל מה שקנה עבד קנה רבו (פסחים פ"ה), והוא מכל אשר יש לו, הכל של בעל הרצון יתעלה וישתבח שמו הגדול והקדוש בעולמו, ואין ביכולת ביד שום נברא להיטיב או להרע לו מבלעדי רצון עילת העילות וסיבת כל הסיבות. והנה בודאי המעלים עין מן הצדקה, הוא לחשבו שסיבת חיותו הוא המעות והונו ורכושו אשר בידו, ומאמין שזה הוא אלהיו, אשר ייטיב לו בהעדיף הרבה מקיבוץ הון ועושה, וירע לו בהחסרו, ולזה אינו נתן צדקה, ובודאי הוא כאילו עובד עבודה זרה, כאשר מבואר באינך בדרוש שבת תשובה העבר.

והנה נוכל לומר, דבודאי לא שאל טורונסרופוס הרשע את רבי עקיבא על גוף הצדקה, למה ניתן צדקה, אחרי שאלהינו אינו זון ומפרנס את העניים, דגם הוא ידע שאין עלינו להשיג אם אלהינו אוהבם או שונאם, רק צריך לעשות כאשר ציונו אלהינו, רק היה ענין ויכוח עם רבי

שולחן הטהור

לקט הלכות מספר 'שולחן הטהור' ז"ר זהב'
לרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא ז"ע

פסקי דינים שהביא רבינו מאביו רבינו אלכסנדר סענדר זללה"ה אב"ד קאמרנא בעל הזכרון דברים

ליומא ההילולא כ"א מנחם אב שנת תקע"ח

פשט והפסיק בתפילין יהוור ויברך

בכל פעם שמניח תפילין אפילו הזיז אדעתא להניחם תיכף צריך לברך, ולא יברך אלא ברכת להניח תפילין אבל אם הפסיק הרבה או הלך לבית הכסא, מברך להניח ועל מצות. כך הוא עיקר הלכה אם סילק תפילין אדעתא להניחם מיד חוזר ומברך, כפסק מרן הב"ב (בשו"ע סעי' יב), וכפשטות הגמרא (סוכה יז.), וכפסק כל הגאונים ראשונים ואחרונים וכמו שהכריע מרן הב"ב, כי כך הוא הלכה ברורה, אבל לא יברך אלא אחת כפסק הב"ב, אבל אם הפסיק הרבה שגם רמ"א מודה שיברך, יברך שתיים, וכך נהג מורי אבי הגאון מוה"ר אלכסנדר וכן נהגו הרבה גדולי ישראל ואנשי ארץ שבזמננו, וכן נהג הגר"א מוולנא (מעשה רב סימן כג):

'שולחן הטהור' סימן כה ס"ט וז"ל סק"ו

מנהגו בתלעים בחומץ

ואת נבלתם תשקצו להביא מן היבחושים שסינן. (תורת כהנים שמי' ג) יבחושים היינו תולעים הגדילים בחומץ שסינן, ופירשו על המטפחת אסורים. וקבלתי מוהרב הגאון אב"ד דק"ק ביטשאטש שלא מהני כלל מה שהנהיג לחמם החומץ ולסננו, כי אפילו בבגד עב כעין לבדים, עוברין עם המשקה מגודל דקות התולע. ואמר לנו, שמנהג טוב ליקח משפך וליתן לתוכו צמר גפן, ולחמם החומץ ולסננו בתוך המשפך,

ובזה לא יעבורו התולעים. אבל הוא מירחא יתירה מאוד, ולכן מנהיגי כפי מה שקבלתי מנזר ישראל אבי מורי הרב הגדול ז"ל מבלי לסנו כלל, ואז לא הוה פירש.

'עשירית האיפה' דף סז.

שני זוגי תפילין

בענין הנחת תפילין שמן הראוי ממכה טעמים להניח שני זוגי תפילין ביחד כדעת הרא"ש (מובא בטור), וכן נהגו הרבה צדיקים קדושים וכן נהג מורי אבי וצוה עלי קודם פטירתו שאנהוג כך, ואי אפשר אלא שיניח אלו על אלו ואין כאן חציצה דשם אחד להם, תפילין, ומין במינו אינו חוצץ, וכו'.

'שולחן הטהור' סימן לד ז"ל סק"א

אמירת הפרשיות עם התפילין

איתא בספרי (פרשת ואתחנן פסקא לד ע"פ ושתנחם), שמעו והיה אם שמעו בשנינו ואין קדש והיה כי יביאך בשנינו, ואין צריך לאומרים כלל, וכך נהגו כל הצדיקים ומורי אבי ומורי דודי רבינו צבי מוידוטישוב ז"ל:

'שולחן הטהור' סימן לח ס"ט

שיעור עיכול יין ופירות אינו אלא שעה

המנהג שאין מברכין [על היין] אלא פעם אחת ודעתו לפטור הכל, ואין בנינו דין נמלך כלל, אבל אם שהה בתוך הסעודה שיעור שעה גדולה ולא שתה יין מברך עוד הפעם אחר שעה, כי שיעור עיכול יין ופירות אינו אלא שעה, כך פסק אבי מורי הגאון רבינו אלכסנדר, ואין המנהג כן, ואני שומע ברכה מפי אחר ויכוין לפטור אותי:

'שולחן הטהור' סימן קעד ס"ה

ברכת הגידעמפט

ומיני גידעמפט הבאין לבשר ואוכל עמהן פת אינו מברך, כי זה לא מתקוני הסעודה, ואינו מברך עליהן אפילו כשאוכל מעט בלא בשר ופת, אבל כשאוכל אותם סתם באמצע

הסעודה מברך עליהם. וכל זה מיוסד מפי גאוני הארץ, וכך נהג אבי הגאון בשם הגאון הקדוש מוהר"ש מניקלשבורג. [ע"ע מש"כ רבינו במעשה אורג (ברכות פ"ו מ"ה), וסיים שם ז"ל: וכן פסק אבי הגאון משם רבי הקדוש מלובלין שקבל מפי רבן של כל ישראל מוהר"ר שמואל שמעלקא מנקלשבורג].

'שולחן הטהור' סימן קעו ז"ל סק"א

קטן בברכת היוזמן

קטן שידוע למי מברכין, בזמן הזה שכל אחד מברך לעצמו, יכול קטן לזמן להוציא את הרבים ידי זימון ובפרט כשיש עשרה בלא הוא, וכן עשה אבי מורי הגאון מעשה שילד קטן הייתי בחייו ונתן לי כוס לברך להוציא את הרבים. [במעשה אורג (ברכות פ"ו מ"ב), כתב רבינו שהאי עובדא היה בעת היותו בן עשר שנים].

'שולחן הטהור' סימן קצט ס"ג

היתר לילך במגפיים של שעטנז

מגעל של זרב אין בו משום כלאים (כלאים ז). ולי נראה שלובשין אותו להחם את רגלו, ולובשין בימי הקור על המגעל של עור, וכיון שלובשו על המגעל של עור אינו נהנה ואינו דרך מלבוש, ולכן מנהיגי אף שאיני הולך בשום בגד צמר שאינו מוחזק בהיתר, אף על פי כן דרכי לילך באותו הבארלמטשין שלובשין על המגעלים של עור הנקראין שטיבל (מפיים), וכך היה מנהג אדוני אבי ז"ל.

'עצי עדן' כלאים ט ז

ספירת העומר כל לילה מצוה בפ"ע

מדיני המצוה למימני יומי ושבועי בכל לילה שיהיו תמימות וכל לילה חלק מצוה בפ"ע, ואם שכח ולא מנה בלילה מונה ביום בלא בברכה ואם גם ביום שכח מונה בשאר לילות עם כל ישראל בברכה, כך הוא דעת כל הראשונים ואין ביד פוסק אחד להכריע נגד רוב מניין ורוב בנין, וכך הנהג אאמו"ר ז"ל וכל הצדיקים.

'אוצר החיים' מצוה שג

דרכו בלימוד התורה הקדושה

וכן היה נהג אדוני אבי הגאון הצדיק, שהיה לומד ש"ס עם כל מפרשי הש"ס, תוספות רשב"א ור"ף ור"ן ורא"ש, לא הניח דבר קטן וגדול, עד השולחן ערוך עם נושאי כליו, והיה טוחן מלין דאורייתא, ומברר זהו שיטת התוספות, וברר כל השיטות להלכה ברורה סלת נקה, עד שהיה נפשו שבעה ופניו מלהטות מאור התורה, ולמד רוב היום בטלית ותפילין מאוירן, עד שמרוב אור התורה ומתיקות נשכח ממנו כמה ימים לאכול, פעם אחת למד מקוואות ראשונים ואחרונים עם מרן הרב בית יוסף ושולחן ערוך, ולא אכל מיום השבת עד יום החמישי, ונכנס אצלו תלמידו האהוב ידיד נפשנו, הרב הגאון הצדיק המפורסם מוהר"ר יודא צבי שהיה אב"ד בק"ק ראודיל, ואמר לו: רבינו מה זה שלא אכל אדוני מיום שבת, והשיב לו: בני חביבי, תאמין לי בודאי, אם הרגשתי שלא אכלתי לא הייתי עושה זאת, אבל מרוב אור התורה שבעה נפשי, ולא הרגשתי ולא ידעתי אם אכלתי או לא. ומימי לא השיב פניו ועיונו על איזה דקדוקי עניות, ולא השיב עיונו לחדש פשטים ופילפולים, אלא לשבוע נפש מסלת דאורייתא הלכה נקה וברורה, ממילא נתחדש לו ענינים נפלאים ונוראים בשיטות עמוקות, הפלא ופלא.

'נתיב מצותך' התורה א יא

גודל כוח השבת

תוספתא (זוהר בראשית נד). כיון דאמר קין גדול עוני מנשא, מחל ליה קב"ה פלגו מעונשיה, בגין דגור עליה בקדמיתא ואמר

ליה נע ונד תהיה בארץ, והשתא אשתאר בנד בלחודי, הה"ד ויצא קין מלפני יהו"ה וגו', כלומר דכד נפק מן קדם יהו"ה, הוה בגין למחוי נד בארעא, ולא נע, ועוד אמרו, כד נפיק קין מן קדם יהו"ה, אמר לו אדם, ברי, מה אתעביד על דיך, אמר לו קין אבא כבר אתבשרית דמחל לי קב"ה בנד בלחודי, אמר לו הויאך הוא, אמר לו בגין דתבית ואודית קמיה, אמר אדם, וכי כדון הוא רב ותקף חילא דתשובה, ואנא לא ידעית, שרא לשבחה למריה ולאודאה ליה, פתח ואמר (תהלים צב א) מזמור שיר ליום השבת טוב להודות ליהו"ה, כלומר טוב לשבחה ולאתבא ולאודאה קמיה קב"ה, ע"כ.

[אמר לו אדם, ברי, מה אתעביד על דיך], ופירש אבי מורי ורבי הגאון אמיתי הקדוש, ששאל אדם מה נעשה בדין, והשיב עשיתי תשובה, ונתפשרתי בנד לבדו, ומתמה אדם 'וכי כדון הוא רב ותקף חילא דתשובה', בתמיה שאינו נמחל לגמרי, 'ואנא לא ידעית' כוה, 'שרא לשבחה במזמור שיר ליום השבת', שהשבת מוחל הכל, אפילו עובד ע"ז כדור אנש מוחל לו לגמרי (שבת קיח), ודפח"ח.

'זוהר ח' ח"א דף רי.

שלא לראות חטא בחבירו

ושמעתי מאבי מורי הגאון הקדוש מוהר"ר אלכסנדר ז"ל, לא תשא עליו חטא (ויקרא יט ז) מלשון משיאין משואות (פסחים ב) וכן מלשון שא נא כלך (בראשית כו ג) לשון חידוד, שלא תערב אש הגבורות וחידודו החרב על חברך, במה שתראה את חטאו.

'אוצר החיים' מצוה רמד

עטרת החסידות

מספרי רבותינו הקדושים ז"ע

אמרי קודש שהביא רבינו ה'היכל הברכה' מאביו בעל ההילולא ז"ע"א

עמלות התורה

התנא בא לומר לו לצדיק, שישמח לבו ויהיר נשמתא, ולאן אתה הולך, למקום שעשוע נשמות עדן גן אלהים, ולא תחוש כלל ליסורין שיש לך בעולם קצר, שמח בחלקך, וכן שמעתי מאבי הקדוש מוהר"ר אלכסנדר ז"ל, ואני הייתי ילד קטן, והיה שני ימים שלא היה לנו פת לחם, והוא היה עוסק בתורה ופניו בוערות כמראה הלפידים, ואחר כך נכנס לבני ביתו וראה צערם, אמר בני עם איז דיך נישט איבער זיבעציג יאהר.

'עצרת חסד' אבות ג א

מוח צלול לעבודת השם

וכן אמר אבי הצדיק מוה"ר אלכסנדר ז"ל, לאיש אחד שהיה מייגע עצמו להיות טוב ולא יושן, אמר לו, מוטב לך שתהיה שני שעות בן אדם, ולא עשרה שעות סוס נושא בעול ותישן כל ימך, כי הנעירה יותר מדי מזיק.

'עצרת חסד' אבות ג ד

עטרת זקנים

יומא דהילולא ממאורי הדורות

הקדמה והסכמה על ספרו 'זכרון דברים' מבנו רבינו הגאון הקדוש רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע בעל ה'היכל הברכה'

הנה אספרה לאחי קצות דרכי אבי ז"ל, הלא הוא הרב הגאון אמתי הקדוש והטהור כבוד שמו רבינו אלכסנדר זצ"ל.

אמר לי בפיו הקדוש, כי בהיותו בר שבע, היה שגור על פיו תלת בבי, קמא מציעא בתרא, עם כל השיטות עד השולחן ערוך ומפרשיו. כי כך היה דרך לימודו, כפי אשר ראתה עיני ולא זר, ללמוד רוב היום בטלית ותפילין שיטות הגמרא על סדר הש"ס, ואחר כך הר"ף והרא"ש והרמב"ם בספר הי"ד עם כל נושאי כליו, ואחר כך הטור והרב בית יוסף והשולחן ערוך עם נושאי כליו. והיה מברר בפיו והוגה בתורה: 'זה שיטת רבינו שלמה', ו'זה שיטת רבינו יעקב תם', ו'זה שיטת רבינו יצחק אלפסי', ו'זה שיטת רבינו משה בן מיימון', ו'זה שיטת רבינו אברהם בן דוד', ו'שיטת רבינו יעקב בעל הטורים', והרב בית יוסף והרמ"א עד ט"ז וש"ך. והיה חוזר כמה פעמים עד שביורר הלכה כסלתי לקשת השכינה 'תורה לשמה'. ומימיו לא אמר ראשי תיבות אלא בפה מלא, 'רבינו שלמה', 'רבינו משה בר מיימון' וכיוצא, עד שנתדבק נפש בנפש ביהודים עם שורש נשמותיהם לעשות יהוד הקדוש.

היו פניו מאירות מאור התורה כאור השמש, כמבואר במדרש [הנעלם] (וזהו חדש בראשית י). רבי יוחנן כד היה ליע באוריינתא, הוא אנפיו והירין כוהרא דשמשא. פגע ביה רבי אסי, אמר ליה חמא אנפך והירין כוהרא דשמשא. אמר ליה שמעתתא דנהרין לי. כל זה היה לאבי לטעום מאור [התורה] לקשת השכינה כביורר הלכה ושיטת כל אחד כסלתי.

היה פוס ממלל ברבין, בהבל הקדוש, בחיות אלהות, באור ומתקנות התורה, עד שהיה נשכח ארבעה וחמשה ימים מלמעום טעם אוכל ומשקה. ופעם אחת אמרה אמי לתלמידו שלמד כל חכמתו ממנו, הוא ניהו הרב הגאון איש אלקים קדוש בוצינא קדישא מוה"ר יודא צבי אב"ד דק"ק ראזוויל, יודא בני, הרי דודך ורביך לא אכל ולא טעם שום דבר מיום שבת קודש עד היום יום המישי. והלך אליו ואמר לו, לא השיב לו, בני חביבי, תאמין לי, שמרוב תשוקת התורה איני מרגיש כלל וכלל, בודאי אילו היה לי שום הרגש חסרון אוכל ורעבון, לא הייתי עסוף ברעב, שהוא גורם ביטול תורה וחלישות. וכמה פעמים ראיתי זה כשהיה עוסק בשיטה עמוקה, מקוואות וכיוצא, היו שלשה ימים ושלשה לילות שלא טעם, ופניו היה מאירין.

וכל ימיו היה בדוחק פרנסה ולא הרגיש. ופעם אחת היה כל כך דוחק, עד שאני שהייתי קטן לא היה לי מעט פת לטעום קרוב לשני ימים, וכיום השני למד עמי לפקח צעיר 'שלוש מדות בנערה' (כתובות מד:), ואחר כך למד עמי בדרך פנימי על פי מרן דרך האר"י. ונהלשתי מאד, ובדרך נס הודמתי לי פת לחם לאכול. ובני ביתו עטופים ברעב, ונכנסו לחדרם ואמרו להם, 'בנות', קינדערליך, עם איז נישט איבער זיבציג יאהר'. ואת פניו ראיתי שהיה הולך אנה ואנה וחזר על השיטת הש"ס, ופניו מאירין באור עליון.

היה מלא חסידות וענה יתירה, שפל בעיניו ונבזה, ויראה ואהבה, בתפלה בעור כאש, וכל מדות טובות היו בו. מימי לא ראיתי אצלו שום כעס, והיה שפל וסבלן ליסובל חירופין ושותק בלב טהור. וראיתי בו מדריגות רמות ורוח הקדוש.

וביום נסעו מאצלי למדינת אונטרין, קטן היית, ואני והוא ידענו

רבינו הגאון הקדוש רבי אלכסנדר סענדר בן הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע"א

ראש שושילתא קדישא 'קאמרנא' - כ"א מנחה אב תקע"ח

שבע עשר בבדידות ובמרידות ובקור גדול ובחסר כל, ולא טעמתי עדיין שום אור תורה, ובוה טעמתי כמעט טעם מרירות מות, וסבלתי הכל, והגיתי ודברתי בתורה בכל כחי, פתאום נפל עלי אור מתקנות גדול ולוהט, אור איש ישראל סביבותי, וזה היה לי פעם הראשון שטעמתי מאורו יתברך.

ואחר כך נתאבקתי ברגלי אדמו"ר דודי אור ישראל, רבינו צבי [מוזיזששוב], ולמד לי דעת ומדות טובות, ולשמור עצמי מקליפות נגה וטעות, וכל חכמתי קבלתי ממנו, וכל השגתי שהשגתי, השגה עצומה, הכל משפיע שהשפיע עלי באהבה רבה, וסמך ידיו עלי ומלא אותי כל חכמות, ואמר לי 'שהשגתי יהיה גדולה מהשגתי'. ובדרכיהם הלכתי ללמוד תורה לשמה, ואיני לא למדן ולא מקובל, אלא באור עליון תשוקתי ותאותי לדבק נפשי באור עליון בהכנעה עד עפר, לישתק ולסבול, כמו שראיתי אצל אבי הקדוש, כך מנהגי.

ואמר לי מורי דודי רבינו הקדוש, שרבינו מוה"ר יעקב יצחק מלובלין אמר על אביו, שהוא מן ל"ו צדיקים. ובדרכיהם אני הולך, ללמוד תורה לשמה, ובוהר וכתבי מרן, להאיר על נפשי אור עצום, הארה עליונה, מתוך האור טובו, מעין עולם הבא, ובדרכי מרן אור שבעת הימים הריב"ש טוב נלך כל ימי חלדי, ובדרכי מרן קודש הקדשים, אור צח רבינו יצחק לוריאי.

עפר הנידוך, אספקה נדרסת, שפל ונבזה

יצחק יהודה יחיאל

בן לא"א רבינו אלכסנדר זצ"ל

נה"ר שלום [תרל"א] לפ"ק

קאמרנא

שיסתלק שם לעולמו, ובכיתי שבעה ימים ולילות כמעיון, ורגע שנפרד ממני לדרכו היה לי טעם כפרידת נשמה מן הגוף. וקודם שנסע, צוה קודם נסיעתו לדרכו היאך שאתנהג כל ימי בתורה נגלה ונסתר, כי כשהייתי כבר שית בערה בי אש קדוש לחכמות הוהר ומרן האר"י, ולמדתי בהסתר, וכל דבר הקשה הבאתי אצלו, ולמד עמי ומסר לי כל הכללים לזה החכמה, וצוה עלי כמה הנהגות.

ובתוך הדברים מסר לי ספרו כתב יד, ואמר לי, תראה להדפיס ספרי זה, וקראת שמו 'זכרון דברים', ותמהתי על זה השם, ובשתי ויראתי לשאלו לו על זה. וחיבור זה היה חיבור נורא וגדול, וכשעלה לשמים במדינת אונטרין בעיר איהעל. וכעת אצלו מונח הקדוש הגאון אמת רבינו משה תמר אב"ד דשם. וקטן הייתי, והספר הזה היה מונח אצל גיסי מ' אשר ז"ל, ולא השגיח עליו, ונגנב ממנו הרבה דרשות ודרושים נפלאים, [ו]לא נשאר אלא 'זכרון דברים', ואמרת יפה צוה עלי אבי הקדוש, ואני אמרתי, מה אתן זה לפני שרי התורה והעבודה, שהרי לי נשאר אלא ובר כעלמא.

וכעת נתעורר רוח מטהר בנדיי הנעימים עלי ביותר, ה"ה הרב הגדול החריף ובקי מלא תורה, ונעים עלי ביותר, מוה"ר אלכסנדר צבי אב"ד דק"ק וואלאווע וגלילות מייאדן מארמאראש. והשני לו הנעים עלי ביותר הרב המופלג ירא שמים באמת ומלא חכמה, מוה"ר אברהם מרדכי, והתעוררו לדפוס ספר זה של אבי, וברכתי להם בכל הברכות שבת"ך, ומסרתי להם במתנה גמורה, ואסור לכל עולם בין ממשפחתי בין אחרים בחרם להדפיס כל ימי חייהם את ספר אבי הנ"ל.

ומדרכיו למדתי, ואחר הנהגותיו

שמסר לי וראיתי אצלו הלכתי, ולמדתי תורה מתוך עוני ודוחק בעומק הלכה ובצער גדול, וקיימתי להמית עצמי על דברי תורה, כטעם מיתת וקבורה, ושברתי הכל, וכל המרירות שהטעם לי הרשע הידוע סבלתי, ולמדתי זימם ולילה בחוסר לחם, ובחוסר עצים להחם הבית, למדתי זימם ולילה בש"ס ופוסקים, אבל לא זכיתי ללמוד בדרך אבי, הש"ס עד האחרון לברר כל השיטות, כי אני זכרנו לברכה לא ימיו היו ארבעים ושמונה, ונפטר בשנת ר"ב שלום [תקע"ח], אחד ועשרים באב, יום ראשון, בעת סעודה שלישית של ליל מוצאי שבת.

ואמר לי מורי הקדוש דודי רבינו צבי מוזיזששוב, שאמר לו רבינו מורי הרב יעקב יצחק מלובלין בחלום, שהרב מקאמרנא מורי הרב אלכסנדר, נפטר כמו עשרה הרוגי מלכות, ביחוד נפלא ובמסירות נפש.

ואמר לי קודם נסיעתו, שברך הנוכר לעיל למד וחזר שבעה פעמים כל הש"ס עם כל השיטות. ובדרכי הלכתי ללמוד ש"ס ופוסקים, וזהו וכתבי מרן [הארז"ל], להגות בה באור רב, תורה לשמה, לדבק נפשי באל עולם. ואחר שיטבתי והייתי לומד בימי נעורי כבר

קהל 'עטרת שלום' קאמרנא
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
 שכונת ארזי הגירה פניה"ק ירושלים תשנ"א

זכורת אבות יגן עלינו
לרגל הילולת ריש שושילתא קדישא
מרן הקדוש
רבינו אלכסנדר סענדר זי"ע
מקאמרנא
בעל 'זכרון דברים'
יערוך
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
השולחן הטהור
ביום שני פרשת ראה אור לכ"א אב
תשפ"ג מיד לאחר תפילת מעריב
בהיכל בית מדרשנו
 תפילת הקבלה